

ДІАГНОСТИКА ТА РОЗВИТОК ЗДАТНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ХУДОЖНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (методичні матеріали)

Шепельова М. В. Діагностика та розвиток здатності студентів до художньої діяльності (методичні матеріали). В статті представлено методичні матеріали для діагностики та розвитку здатності студентів до художньої діяльності, розроблені на основі результатів дослідження проявів перцептивно-мисленневих стратегій у художній діяльності студентів. Розглянуто специфічні особливості та складові художньої діяльності. Запропоновано авторський опитувальник «Художня спрямованість сприймання творів живопису», що дозволяє визначити, на які прояви перцептивно-мисленневої стратегії в живописі досліджувані орієнтуються більшою мірою (аналогізування, комбінування, реконструювання та демонстрування особистості митця у художньому творі), а також дозволяє оцінити домінуючі художні орієнтації досліджуваних у процесі сприймання творів живопису за показниками «емоційне навантаження художнього твору», «техніка зображення», «творчий підхід художника» та «смысловое навантаження художнього твору». Визначено показники здатності студентів до художньої діяльності, розроблено програму підтримки здатності студентів до художньої діяльності, яка передбачає чотири етапи: діагностика за показниками здатності до художньої діяльності; аналіз середніх значень та факторних навантажень досліджуваних показників; просвітницька робота; виконання студентами індивідуальних творчих завдань, спрямованих на усвідомлення та розвиток перцептивно-мисленневих стратегій, художніх орієнтацій в живописі та творчої спрямованості особистості студентів.

Ключові слова: художня діяльність, перцептивно-мисленнева стратегія, художні орієнтації в живописі, творча спрямованість особистості, студенти.

Шепелёва М. В. Диагностика и развитие способности студентов к художественной деятельности (методические материалы). В статье представлены методические материалы для диагностики и развития способности студентов к художественной деятельности, разработанные на основе результатов исследования проявлений перцептивно-мыслительных стратегий в художественной деятельности студентов. Рассмотрены специфические особенности и составляющие художественной деятельности. Предложен авторский опросник «Художественная направленность восприятия произведений живописи», который позволяет определить на какие проявления перцептивно-мыслительной стратегии в живописи испытуемые ориентируются в большей степени (аналогизирование, комбинирование, реконструирование и демонстрирование личности художника в произведении изобразительного искусства), а также позволяет оценить доминирующие художественные ориентации испытуемых в процессе восприятия произведений живописи по показателям «эмоциональная нагрузка художественного произведения», «техника изображения», творческий подход художника» и «смысловая нагрузка художественного произведения». Определены показатели способности студентов к художественной деятельности, разработана программа поддержки способности студентов к художественной деятельности, которая предусматривает четыре этапа: диагностика по показателям способности студентов к художественной деятельности; анализ средних значений и факторных весов изучаемых показателей; просветительская работа; выполнение студентами индивидуальных творческих заданий, направленных на осознание и развитие перцептивно-мыслительных стратегий, художественных ориентаций в живописи и творческой направленности личности студентов.

Ключевые слова: художественная деятельность, перцептивно-мыслительная стратегия, художественные ориентации в живописи, творческая направленность личности, студенты.

Вступ. Художню діяльність ми розглядаємо у широкому сенсі, як самостійну естетичну творчість у сфері мистецтва та літератури [9], що включає як сам процес творчості, так і сприймання його продуктів глядачем [5]. Тому здатність до художньої діяльності також передбачає сформованість психологічних передумов як самого процесу творчості, так і сприймання його продуктів глядачем.

До специфічних особливостей художньої діяльності належать:

- 1) наявність спеціальних здібностей;
- 2) синкретизм (інтегративність, цілісність);
- 3) особистісний тип відображення;
- 4) свобода вибору цілі;
- 5) високий ступінь ризику невдачі [9].

У художній діяльності можна виокремити такі її складові:

- пізнавальна діяльність, в результаті якої художник відображає об'єктивну дійсність, пізнає взаємозв'язки між особистістю, суспільством та природою в кожен конкретну історичну епоху;

- перетворювальна діяльність, в ході якої художник перетворює у створеному ним образі природний матеріал (фарби, форми, звуки), а також матеріал життя людини та суспільства через його трансформацію у різних сюжетно-композиційних відношеннях (сюди ж включається виховна діяльність як аспект перетворювальної діяльності, що проявляється у намаганні художника впливати на духовний світ реципієнтів через власні твори);

- оцінювальна (ціннісно-орієнтувальна) діяльність, коли художник виражає своє ціннісне ставлення до світу, відображаючи явища дійсності крізь призму власних інтересів, потреб, смаків, ідеалів;

- комунікативна діяльність, що є засобом прямого або опосередкованого спілкування художника з реципієнтом свого твору через знакову, семіотичну систему [9].

Вихідні передумови. Як показано, зокрема, у дослідженні О. В. Завгородньої, художньо обдарованій молоді у процесі навчання потрібна психологічна підтримка, спрямована на отримання нею безпосереднього досвіду відкритого вільного самовираження та зворотного зв'язку в діалозі з високопрофесійним наставником, викладачем, вчителем, на усвідомлення нею себе особистістю, що має індивідуальний шлях розвитку, осмислення власних індивідуальних особливостей [2].

За результатами дослідження проявів перцептивно-мисленневих стратегій у художній діяльності нами визначено наступні **показники здатності студентів до художньої діяльності:**

1. Прояви перцептивно-мисленневих стратегій (аналогізування, комбінування, реконструювання та демонстрування особистості митця у художньому творі);

2. Домінуючі художні орієнтації в живописі («емоційне навантаження художнього твору», «техніка зображення», «творчий підхід художника» та «сміслові навантаження художнього твору»);

3. Показники творчої спрямованості особистості.

Мета статті: запропонувати методичні засоби діагностики та розвитку здатності студентів до художньої діяльності.

Виклад основного матеріалу. Реалізація розробленої програми підтримки здатності студентів до художньої діяльності передбачає **чотири етапи:**

1. Діагностика за показниками здатності до художньої діяльності.
2. Аналіз середніх значень та факторних навантажень досліджуваних показників.
3. Просвітницька робота, яка включає обговорення зі студентами (абітурієнтами) результатів дослідження, особливостей художньої діяльності та необхідних психологічних передумов її ефективності.
4. Виконання студентами індивідуальних творчих завдань, спрямованих на усвідомлення та розвиток перцептивно-мисленневих стратегій, художніх орієнтацій в живописі та творчої спрямованості особистості студентів.

I етап – діагностика здатності студентів до художньої діяльності за названими вище показниками здійснюється із застосуванням таких методик:

Методика 1. Авторський опитувальник «Художня спрямованість сприймання творів живопису», що є адаптованим варіантом розробленого та апробованого раніше опитувальника «Оцінка художності картини» [6] і дозволяє визначити, на які прояви перцептивно-мисленневої стратегії в живописі досліджувані орієнтуються більшою мірою, а також дозволяє оцінити домінуючі художні орієнтації досліджуваних у процесі сприймання творів живопису за показниками «емоційне навантаження художнього твору», «техніка зображення», «творчий підхід художника» та «сміслові навантаження художнього твору».

Інструкція для досліджуваних

Перед вами перелік характеристик, які свідчать про художню цінність картини. Уявіть себе художником і спробуйте оцінити, яким з них Ви надавали б найбільше значення при написанні картини, а яким – найменше. Для початку оберіть з цього списку 4 найважливіших, на Ваш погляд, якості й оцініть кожну з них у 5 балів, наступні за важливістю 4 якості – 4 бали, ще менш важливі 4 якості – 3 бали, ще менш важливі – 2 бали, і найнезначніші 4 якості – 1 бал кожна.

Характеристики для оцінки

1. Настрій, який виражає картина.
2. Зовнішня привабливість картини.
3. Незвичайний, оригінальний сюжет.
4. Багатозначність художнього образу.
5. Розкриття художнім образом абстрактного поняття чи ідеї.
6. Цілісність композиції.
7. Здатність викликати здивування.
8. Приємність, гармонійність кольорової гами.
9. Реалістичність зображення.
10. Незвичність поєднання зображених об'єктів.
11. Поєднання в художньому образі протилежних по суті об'єктів/явищ.
12. Наявність кольорових контрастів.
13. Здатність викликати переживання.
14. Передбачення сюжетом наявності передісторії і розвитку подій у майбутньому.
15. Об'ємність зображення.
16. Здатність викликати зацікавленість (що було до цього і як будуть розвиватися події далі).
17. Створення ефекту залученості (відчуття глядачем себе учасником подій).
18. Здатність викликати у глядача певні спогади.

19. Наявність свого неповторного стилю зображення.

20. Наявність у картині глибокої думки, ідеї, яка виходить за межі безпосередньо зображеного на картині.

Результати оцінюються таким чином:

I. Домінуючі перцептивно-мисленнєві стратегії:

- аналогізування: 1, 4, 5, 9, 15

- комбінування: 6, 8

- реконструювання: 3, 10, 11, 12, 14

- демонстрування: 2, 7, 13, 16, 17, 18, 19, 20

II. Домінуючі художні орієнтації в живописі

- емоційне навантаження художнього твору: 1, 7, 13, 16, 17, 18

- техніка зображення: 2, 6, 8, 9, 12, 15

- творчий підхід художника: 3, 10, 11, 19

- смислове навантаження художнього твору: 4, 5, 14, 20

Підраховується окремо сума балів за домінуючими перцептивно-мисленнєвими стратегіями та за домінуючими художніми орієнтаціями у живописі.

Методика 2. Опитувальник особистісних творчих характеристик Ф. Е. Вільямса, модифікований О. Є. Тунік [13] для визначення творчої спрямованості особистості студентів, який дозволяє визначити наступні показники творчості студентів: схильність до ризику, складність (комплексність), допитливість та уяву. Схильність до ризику має такі прояви: конструктивне сприйняття критики, припущення можливості невдачі; намагання висувати припущення; діяти у неструктурованих умовах; захищати власні цілі. Складність (комплексність) проявляється в пошуку багатьох альтернатив; баченні різниці між тим, що є, і тим, що могло б бути; прагненні привести в порядок неупорядковане; аналізувати складні проблеми, сумніватися в єдиному вірному рішенні. Проявами допитливості є гра ідеями, пошук виходу з невизначених ситуацій, цікавість до загадок, головоломок; роздуми над прихованим сенсом явищ. Уява проявляється у здатності до візуалізації, довірі до інтуїції [13, с.12].

II етап – аналіз середніх значень та факторних навантажень досліджуваних показників передбачає розрахунок середніх значень показників, факторних навантажень та визначення системоутворювальних факторів прояву перцептивно-мисленнєвих стратегій, художніх орієнтацій у сприйманні творів живопису і показників творчої спрямованості особистості у досліджуваних. Для визначення системоутворювального фактору серед досліджуваних показників ми застосували метод факторного аналізу, який дозволяє шляхом розрахунку факторних навантажень виявити один або декілька показників у системі факторів, оптимально пов'язаних з усіма іншими [1]. За допомогою цих розрахунків визначається той з означених показників, оцінка студентами якого є визначальною в об'єднанні усіх виявлених характеристик у систему.

При необхідності простежити певну тенденцію, вибудувати послідовність, розраховується ієрархія системоутворювальних факторів, яка супроводжує досліджуване явище, шляхом послідовного виключення системоутворювальних факторів із системи розрахунку факторних навантажень [див. напр. 3, 4, 10].

Визначення системоутворювальних факторів прояву перцептивно-мисленнєвих стратегій, художніх орієнтацій у сприйманні творів живопису

та показників творчої спрямованості особистості у групі студентів може застосовуватися як метод оптимізації роботи викладача зі студентами, а побудова ієрархії системоутворювальних факторів дає можливість враховувати їх послідовність у функціонуванні перцептивно-мисленнєвого процесу досліджуваних і може розглядатися як показник сформованості перцептивно-мисленнєвої стратегії.

Отже, у діагностиці та розвитку здатності студентів до художньої діяльності необхідно звертати увагу саме на системоутворювальні показники, вдосконалення яких дозволить більш ефективно підвищити її рівень.

III етап – просвітницька робота полягає в обговоренні зі студентами (абітурієнтами) результатів дослідження особливостей художньої діяльності та необхідних психологічних передумов її ефективності (для підготовки див. [5; 6; 7; 8; 9; 11; 12; 13]).

Орієнтовний план обговорення:

1. Визначення стратегії, її основні функції, види.
2. Визначення та характеристика перцептивно-мисленнєвої стратегії.
3. Характеристики перцептивно-мисленнєвих стратегій аналогізування, комбінування, реконструювання та демонстрування особистості митця у художньому творі.
4. Прояви перцептивно-мисленнєвих стратегій аналогізування, комбінування, реконструювання та демонстрування у художній діяльності.
5. Показники здатності до художньої діяльності.

Стратегія визначається як генеральна програма дій, головний напрямок пошуку й розробки, що підпорядковує собі усі інші дії. У рамках стратегіального підходу В. О. Моляко визначає такі п'ять основних стратегій творчої діяльності: 1) стратегія аналогізування, 2) стратегія комбінування, 3) стратегія реконструювання, 4) універсальна, 5) стратегія спонтанних, «випадкових» підстановок [8].

На основі аналізу словників та робіт з психології творчості нами визначено основні функції стратегії:

- визначає готовність суб'єкта до творчої діяльності;
- упорядковує інформацію, що надходить до особистості;
- дозволяє оцінити своєчасність певних дій;
- задає напрям здійснення певної творчої діяльності;
- виділяє певну інформацію із загального інформаційного потоку;
- задає напрям інтерпретації інформації;
- визначає орієнтацію на майбутнє (оцінка ситуації з позиції довгострокової перспективи, а не миттєвої вигоди; прогнозування розвитку ситуації в майбутньому, можливих наслідків прийнятого рішення);
- вибудовує ієрархію цілей;
- визначає вектор пошуку, напрям вирішення задач [12].

Змістом, суттю стратегії є її перцептивно-мисленнєвий характер. У найбільш узагальненому вигляді перцептивно-мисленнєву стратегію визначено як властивість, що спрямовує особистість на досягнення гармонії з оточуючим середовищем у процесі їх взаємодії [12].

Перцептивно-мисленнєва стратегія інтегрально визначає здатність особистості до творчої діяльності, спрямовує її на успішність прийняття і здійснення рішень у процесі розв'язання задач, задає основний напрям інтерпретації, розуміння актуальної інформації, в подальшому реалізується у

певній діяльності, орієнтує особистість на майбутнє. Перцептивно-мисленнєва стратегія сприяє конструктивному вирішенню протиріч між наявними у суб'єкта знаннями й досвідом та новими вимогами актуальної ситуації, в чому полягає її творчий характер. Перцептивно-мисленнєва стратегія як властивість особистості визначає її індивідуально-психологічні особливості [12].

Стратегії творчої діяльності описують певний спосіб організації, поєднання складових частин, елементів та функцій для створення нового об'єкта [8]. Вони виконують поєднувальну функцію, що є необхідною складовою творчості художника. У художньому творі митець організовує зв'язки між елементами образу таким чином, щоб вони утворювали єдине ціле. Розглянуті стратегії забезпечують художнику можливість такого вдалого поєднання, що у свою чергу робить картину більш привабливою для сприймання глядачем.

Розглянемо прояви застосування художником перцептивно-мисленнєвих стратегій аналогізування, комбінування, реконструювання та демонстрування особистості митця у художньому творі [11].

Проявами *аналогізування* є:

- вміння митця реалістично зображати предмети, об'єкти та явища, передавати динаміку й об'єм на площині картини;
- знаходження художником тих тем для вираження певного змісту, які хвилюють глядача, тих художніх засобів та прийомів, що дозволять глядачу відчувати актуальність твору;
- підбір художником необхідних зображальних засобів для вираження настрою на полотні;
- забезпечення відповідності кольорів зображуваних дійсності.

Комбінування проявляється у:

- вдалому підборі елементів для втілення задуму;
- гармонійній організації елементів зображення у просторі для досягнення цілісності композиції, смислової єдності;
- у використанні кольорових поєднань, які при їх сприйманні створюють просторові ефекти;
- у поєднанні просторового розміщення елементів зображення з кольоровою гамою для створення відповідного настрою у глядача.

До проявів *реконструювання* належать:

- незвичне смислове поєднання об'єктів, коли у звичній сцені проявляється незвичне;
- синтез протилежностей, коли нереальна сцена виглядає реальною;
- досягнення гармонії контрастів;
- використання здавалось би непоєднаних кольорових тонів у гармонійних співвідношеннях.

Демонстрування особистості митця як окрема перцептивно-мисленнєва стратегія його творчої діяльності [11] при створенні художником картини має такі прояви:

- забезпечення створення картиною певного враження на глядача, зовнішня привабливість картини;
- здатність картини викликати у глядача здивування, переживання, зацікавленість;
- розкриття художнім образом абстрактного поняття чи ідеї;

- створення картиною ефекту залученості глядача, здатність картини викликати у нього певні спогади.

IV етап – виконання студентами індивідуальних творчих завдань, спрямованих на розвиток перцептивно-мисленневих стратегій, художніх орієнтацій в живописі та творчої спрямованості особистості. Для виконання цих завдань студентам пропонуються ті перцептивно-мисленневі стратегії творчої діяльності, домінуючі художні орієнтації у живописі та творчі характеристики особистості, які за здійсненими на попередньому етапі розрахунками факторних навантажень, мають найбільшу факторну вагу, тобто є системоутворювальними.

Завдання формулюються таким чином:

1) Обрати репродукцію картини та описати особливості застосування художником перцептивно-мисленневої стратегії аналогізування за її основними проявами.

2) Обрати репродукцію картини та описати особливості застосування художником перцептивно-мисленневої стратегії комбінування за її основними проявами.

3) Обрати репродукцію картини та описати особливості застосування художником перцептивно-мисленневої стратегії реконструювання за її основними проявами.

4) Обрати репродукцію картини та описати особливості застосування художником перцептивно-мисленневої стратегії демонстрування особистості митця у художньому творі за її основними проявами.

5) Обрати три репродукції картини одного художника та на основі аналізу проявів застосування перцептивно-мисленневих стратегій аналогізування, комбінування, реконструювання та демонстрування визначити провідну стратегію творчої діяльності, яку застосовує художник для написання своїх картин.

6) Написати п'ять різних картин на задану тему, використовуючи спочатку по черзі перцептивно-мисленневі стратегії аналогізування, комбінування, реконструювання та демонстрування, а потім всі в комплексі з подальшим самоаналізом і обговоренням у групі (мікрогрупі). Це завдання спрямоване на розвиток та усвідомлення власного індивідуального стилю художньої діяльності.

7) Обрати репродукцію картини, у якій найбільш виразно проявляється орієнтація митця на емоційне навантаження твору та описати особливості її прояву.

8) Обрати репродукцію картини, у якій найбільш виразно проявляється орієнтація митця на техніку зображення та описати особливості її прояву.

9) Обрати репродукцію картини, у якій найбільш виразно проявляється орієнтація митця на творчий підхід та описати особливості її прояву.

10) Обрати репродукцію картини, у якій найбільш виразно проявляється орієнтація митця на смислове навантаження твору та описати особливості її прояву.

11) Написати п'ять власних картин із застосуванням художньої орієнтації на емоційне навантаження твору, техніку зображення, творчий підхід та смислове навантаження твору спочатку по черзі, а потім всі в комплексі з подальшим самоаналізом і обговоренням у групі (мікрогрупі). Це завдання спрямоване на розвиток та усвідомлення студентами власної домінуючої художньої орієнтації в живописі.

12) Обрати репродукцію картини, у якій найбільш виразно проявляється схильність до ризику, властива художнику, та описати особливості її прояву у картині.

13) Обрати репродукцію картини, у якій найбільш виразно проявляється допитливість, властива художнику, та описати особливості її прояву у картині.

14) Обрати репродукцію картини, у якій найбільш виразно проявляється складність, властива художнику, та описати особливості її прояву у картині.

15) Обрати репродукцію картини, у якій найбільш виразно проявляється уява, властива художнику, та описати особливості її прояву у картині.

16) Написати п'ять власних картин, у яких найбільш виразно проявляються схильність до ризику, складність, допитливість та уява спочатку по черзі, а потім всі в комплексі. Завдання спрямоване на усвідомлення та розвиток власних творчих характеристик особистості студентів.

Після виконання студентами індивідуальних творчих завдань передбачається їх подальше обговорення у групі (мікрогрупі) під професійним супроводом викладача.

Для підведення підсумків і побудови майбутньої власної траєкторії розвитку здатності до художньої діяльності кожного студента можна провести *Veman* – повторну діагностику здатності студентів до художньої діяльності за запропонованими показниками аналогічно першому етапу.

Висновки і подальші перспективи досліджень. Одержані результати дослідження проявів перцептивно-мисленнєвих стратегій у художній діяльності студентів можуть стати основою для обґрунтування психологічної підготовки та психологічного супроводу студентів образотворчих спеціальностей шляхом включення до навчального плану таких дисциплін, як «Психологія творчості», «Психологія сприймання», «Психологія художньої діяльності» тощо. Розроблені методичні матеріали діагностики та розвитку здатності студентів до художньої діяльності можуть бути корисні для студентів образотворчих спеціальностей, викладачів закладів вищої освіти місцевого спрямування, керівників гуртків образотворчого мистецтва та інших зацікавлених.

Подяки. За постійну стимуляцію творчого пошуку висловлюємо щирю вдячність завідувачу лабораторії психології творчості Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, дійсному члену НАПН України, доктору психологічних наук, професору *В. О. Моляко*; за наукове редагування рукопису, обговорення теоретичних положень та результатів дослідження, які стали основою для розробки методичних матеріалів, викладених у цій статті: доценту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидату психологічних наук, доценту *Л. І. Подшивайловій*, кандидату фізико-математичних наук *М. М. Подшивайлову*; за підтримку на етапі організації та проведення емпіричного дослідження: доценту Житомирського державного університету імені І. Франка, кандидату психологічних наук, доценту *В. В. Кириченку*; доценту Житомирського державного університету імені І. Франка, кандидату психологічних наук, доценту *О. В. Мазяру*; старшому науковому співробітнику Інституту обдарованої дитини НАПН України, кандидату психологічних наук *Ф. М. Подшивайлову*, старшому викладачу Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидату психологічних наук *Л. В. Березовій*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Бешелев С. Д.* Математико-статистические методы экспертных оценок / С. Д. Бешелев, Ф. Г. Гурвич. – М.: Статистика, 1980. – 263 с.
2. *Завгородня О. В.* Психологія художньо обдарованої особистості: гендерний аспект : монографія. / О. В. Завгородня. – К. : Наукова думка, 2007. – 204 с.
3. *Кияшко Д. Ю.* Структурно-функциональная модель психологических условий преодоления страхов в юношеском возрасте / Д. Ю. Кияшко // «Право. Экономика. Психология». Научно-практический журнал ВГУ имени П. М. Машерова. – Витебск: ВГУ имени П. М. Машерова, 2017. – № 2(7). – С. 83-90
4. *Кокарева М. В.* Особливості емоційної сфери в юнацькому віці / М. В. Кокарева // Вісник психології і соціальної педагогіки [Електронний ресурс] : Збірник наук. праць / Інститут психології і соціальної педагогіки Київського університету ім.Бориса Грінченка; Московський гуманітарний педагогічний інститут. – Випуск 1. – К., М., 2009. – Режим доступу до збірника : http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._-Випуск_1
5. *Кокарева М. В.* Психологічні особливості сприймання студентами творів сучасного живопису : автореф. дис. канд. психол. наук : 19.00.07 / М. В. Кокарева ; Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – К., 2013. – 20 с.
6. *Кокарева М. В.* Психологічні особливості сприймання студентами творів сучасного живопису : дис. канд. психол. наук: 19.00.07 / М. В. Кокарева; К., 2013. – 222 с.
7. *Моляко В. А.* Психологическая система тренинга конструктивного мышления / В. А. Моляко // Вопр. Психологии. – 2000. – №5. – С. 136-141.
8. *Моляко В. О.* Методологічні та теоретичні проблеми дослідження творчої діяльності / В. О. Моляко // Стратегії творчої діяльності: школа В. О. Моляко / за заг. ред. В. О. Моляко. – К., 2008. – С. 7–53.
9. *Новиков А. М.* Методология художественной деятельности / А. М. Новиков. – М. : Эговес, 2008. – 72 с.
10. *Подшивайлова А. М.* Манипулятивное воздействие в политическом дискурсе // А. М. Подшивайлова. – К.: Издательско-полиграфический центр «Киевский университет», 2013. – 431 с.
11. *Подшивайлова Л. И.* Психологическое исследование проявлений перцептивно-мыслительных стратегий художника в произведении изобразительного искусства / Л. И. Подшивайлова, М. В. Кокарева // Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – К.: Видавництво «Фенікс», 2016. – Т XII. Психологія творчості. – Вип. 22. – С. 242-252.
12. *Подшивайлова Л. И.* Перцептивно-мисленева стратегія як властивість особистості / Л. И. Подшивайлова, М. В. Шепельова // Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – К.: Видавництво «Фенікс», 2017. – Т XII. Психологія творчості. – Вип. 23. – С. 263-277.
13. *Туник Е. Е.* Модифицированные креативные тесты Вильямса / Е. Е. Туник. – СПб. : Речь, 2003. – 96 с.

REFERENCES TRANSLITERATED

1. *Beshelev S. D.* Matematiko-statisticheskie metody jekspertnyh ocenok / S. D. Beshelev, F. G. Gurvich. – M.: Statistika, 1980. – 263 s.
2. *Zavhorodnia O. V.* Psykholohiia khudozhno obdarovanoi osobystosti: hendernyi aspekt : monohrafiia. / O. V. Zavhorodnia. – K. : Naukova dumka, 2007. – 204 s.
3. *Kijashko D. Ju.* Strukturno-funkcional'naja model' psihologicheskikh uslovij preodolenija strahov v junosheskom vozraste / D. Ju. Kijashko // «Pravo. Jekonomika. Psihologija». Nauchno-prakticheskij zhurnal VGU imeni P. M. Masherova. – Vitebsk: VGU imeni P. M. Masherova, 2017. – № 2(7). – S. 83-90.

4. Kokarieva M. V. Osoblyvosti emotsiinoi sfery v yunatskomu vitsi / M. V. Kokarieva // Visnyk psykholohii i sotsialnoi pedahohiky [Elektronnyi resurs] : Zbirnyk nauk. prats / Instytut psykholohii i sotsialnoi pedahohiky Kyivskoho universytetu im. Borysa Hrinchenka; Moskovskiyi humanitarniyi pedahohichnyi instytut. – Vypusk 1. – K., M., 2009. – Rezhym dostupu do zbirnyka : http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._Випуск_1
5. Kokarieva M. V. Psykholohichni osoblyvosti spryimannia studentamy tvoriv suchasnoho zhyvopysu : avtoref. dys. kand. psykol. nauk : 19.00.07 / M. V. Kokarieva ; Instytut psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy. – K., 2013. – 20 s.
6. Kokarieva M. V. Psykholohichni osoblyvosti spryimannia studentamy tvoriv suchasnoho zhyvopysu : dys. kand. psykol. nauk: 19.00.07 / M. V. Kokarieva; K., 2013. – 222 s.
7. Moljako V. A. Psihologicheskaja sistema treninga konstruktivnogo myshlenija / V. A. Moljako // Vopr. Psihologii. – 2000. – №5. – S. 136-141.
8. Moliako V. O. Metodolohichni ta teoretychni problemy doslidzhennia tvorchoi diialnosti / V. O. Moliako // Stratehii tvorchoi diialnosti: shkola V. O. Moliako / za zah. red. V. O. Moliako. – K., 2008. – S. 7–53.
9. Novikov A. M. Metodologija hudozhestvennoj dejatel'nosti / A. M. Novikov. – M. : Jegoves, 2008. – 72 s.
10. Podshivajlova A. M. Manipuljativnoe vozdejstvie v politicheskom diskurse // A. M. Podshivajlova. – K.: Izdatel'sko-poligraficheskij centr «Kievskij universitet», 2013. – 431 s.
11. Podshivajlova L. I. Psihologicheskoe issledovanie projavlenij perceptivno-myslitel'nyh strategij hudozhnika v proizvedenii izobrazitel'nogo iskusstva / L. I. Podshivajlova, M. V. Kokareva // Aktual'ni problemi psihologii: Zbirnik naukovih prac' Institutu psihologii imeni G. S. Kostjuka NAPN Ukraini. – K.: Vidavnicтво «Feniks», 2016. – Т XII. Psihologija tvorchosti. – Vip. 22. – S. 242-252.
12. Podshyvailova L. I. Pertseptyvno-myslennieva stratehiia yak vlastyvist osobystosti / L. I. Podshyvailova, M. V. Shepelova // Aktualni problemy psykholohii: Zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy. – K.: Vydavnytstvo «Feniks», 2017. – Т XII. Psykholohiia tvorchosti. – Vyp. 23. – S. 263-277.
13. Tunik E. E. Modificirovannye kreativnye testy Vil'jamsa / E. E. Tunik. – SPb. : Rech', 2003. – 96 s.

Shepelyova M. V. Diagnostics and development of the students' ability to artistic activity (methodical materials). The article presents methodical materials for the diagnosis and development of the students' ability to artistic activity, constructed on the basis of perceptive-mental strategies displays in the students' artistic activity research results. Specific features and components of artistic activity are observed. The author's questionnaire “The Artistic Orientation of Painting Perception” is proposed, which allows to determine the types of perceptive-mental strategies in which the subjects are oriented most of all (analogizing, combining, reconstruction and demonstration of the artist's personality in painting), and also allows to estimate the dominant artistic orientation of personality in the process of painting perceiving on the basis of “the emotional content”, “the technique of depiction”, “the artist's creative approach” and “the semantic content”. The paper determines the students' ability to artistic activity indicators, describes a program, which has been developed to support students' ability to perform artistic activity. It provides four stages: diagnostics of students' ability to artistic activity; analysis of mean values and factor weights of the studied indicators; educational work; the fulfillment by students of individual creative assignments aimed at understanding and developing perceptive-mental strategies, artistic orientations in painting and the creative orientation of the students' personality.

Key words: artistic activity, perceptive-mental strategy, artistic orientations in painting, creative orientation of personality, students.

Отримано 8.06.2018